

Briuselis, 2014 06 13
COM(2014) 354 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**dėl pieno ir pieno produktų sektoriaus rinkos padėties raidos ir pieno sektoriaus teisės
aktų rinkinio nuostatų taikymo**

{SWD(2014) 187 final}

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI
dėl pieno ir pieno produktų sektoriaus rinkos padėties raidos ir pieno sektoriaus teisės
aktų rinkinio nuostatų taikymo

1. TAIKymo SRITIS

Reglamento (ES) Nr. 1308/2013¹ 225 straipsnio b punkte numatyta, kad Komisija iki 2014 m. birželio 30 d. turi pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą dėl pieno ir pieno produktų sektoriaus rinkos padėties raidos, ypatingą dėmesį skirdama 148–151 straipsnių, 152 straipsnio 3 dalies ir 157 straipsnio 3 dalies taikymui, ypač įvertinant poveikį pieno gamintojams ir pieno gamybai nepalankiuose ūkininkauti regionuose siejant jį su bendru tikslu – palaikyti gamybą tokiuose regionuose, taip pat nurodant galimas paskatas ūkininkams sudaryti bendros gamybos susitarimus, taip pat visus kitus atitinkamus pasiūlymus.

2013 m. rugsėjo 24 d. Briuselyje surengtoje konferencijoje „ES pieno sektorius. Vystymasis po 2015 m.“ buvo nagrinėjami nauji pieno sektoriaus uždaviniai, ir aptariama, ar reikėtų taikyti papildomas priemones, ir ar tai būtų pagrįsta, atsižvelgiant į tai, kad 2015 m. pabaigoje nustos galioti kvotų sistema. ES institucijose tebevyksta konferencijos rezultatų aptarimas. Šioje ataskaitoje pateikiami papildomi elementai, kuriuos reikėtų aptarti, o Komisija yra pasirengusi tęsti diskusijas su Parlamentu, valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis dėl to, kaip geriausia valdyti rinkas po kvotų panaikinimo, kad prireikus galėtų pateikti papildomų pasiūlymų.

2. PIENO IR PIENO PRODUKTŲ RINKOS PADĖTIES TENDENCIJOS

Šiuo metu² padėtis ES pieno rinkoje yra gana palanki. Europos Sąjungoje vidutinė pieno kaina 2014 m. sausio mėn. buvo 40,03 ct/kg t. y. 17 % didesnė nei 2013 m. sausio mėn., ir yra didžiausia kada nors užregistruota sausio mėnesio vidutinė pieno kaina (statistika nuo 1977 m.). Pastebėta, kad pieno produktų kainos taip pat augo, nors nuo 2014 m. pradžios daromas tam tikras spaudimas sviesto kainoms. Iki šiol tvirtos kainos išsilaikė dėl didelės pasaulinės produktų paklausos. Tačiau neturėtų būti atmesta galimybė, kad kainos kils, nes pastebėta, jog didžiausi eksportuotojai padidino pieno gamybą.

Pieno ir pieno produktų sektoriaus vidutinės trukmės perspektyvos yra palankios tiek pasaulio, tiek vidaus rinkose. Pasaulinė paklausa išlieka dinamiška, ypač sparčiai augančios ekonomikos šalyse. Nepaisant sulėtėjusio ekonomikos augimo, pieno produktai sudaro vis didesnę žmonių mitybos dalį dėl to, kad atsirado daugiau vidutinės klasės namų ūkių. Tikėtis, kad dėl kvotų panaikinimo padidės gamyba, galima pirmiausiai tose valstybėse narėse, kuriose gamybai yra nustatytos kvotos, t. y. Airijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose, Danijoje, Austrijoje, ir Lenkijoje, taip pat Prancūzijoje. Gamyba priklausys nuo vartojimo augimo tempo ES ir pasaulyje, taip pat nuo kitų faktorių, pavyzdžiui, su aplinkos apsauga susijusių apribojimų.

---

¹ 2013 m. gruodžio 17 d. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL L 347, 2013 12 20, p. 671).

² Pagrįsta iki 2014 m. kovo mėn. vidurio sukauptais duomenimis.

Išsamesnė informacija apie rinkos padėties raidą yra pateikta prie šios ataskaitos pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente.

3. PIENO SEKTORIAUS TEISĖS AKTŲ RINKINIO NUOSTATŲ TAIKYMAS

Vadinamasis „pieno sektoriaus teisės aktų rinkinys“³ buvo paskelbtas 2012 m. kovo mėn., visapusiškai įsigaliojo 2012 m. spalio 3 d. ir yra taikomas iki 2020 m. birželio 30 d. Įgyvendinimo ir deleguotieji reglamentai⁴ buvo paskelbti 2012 m. birželio ir rugsėjo mėn.

Pieno sektoriaus teisės aktų rinkinio nuostatos (įtrauktos į Reglamentą (ES) Nr. 1308/2013) ir jų taikymas yra apibūdinti toliau. Ataskaita parengta remiantis valstybių narių atsakymais į konkretų klausimą⁵, taip pat į pranešimus, numatytus įgyvendinimo taisyklėse.

3.1. PRIVALOMOS SUTARTYS (148 STRAIPSNIS)

Sutartyse nustatomos pieno grandinės ūkio subjektų pareigos padeda geriau suprasti rinkos signalus, suderinti kainas, suderinti pasiūlą bei paklausą ir išvengti tam tikros nesąžiningos komercinės praktikos. Panaikinus pieno kvotų sistemą, gamintojams ir perdirbėjams jos yra naudinga priemonė, padedanti planuoti gamybos apimtis. Pagal 148 straipsnį valstybės narės turi galimybę padaryti ūkininkų ir gamintojų rašytines sutartis privalomomis ir įpareigoti pieno pirkėjus pasiūlyti ūkininkams minimalią sutarties galiojimo trukmę. Šios sutartys turėtų būti sudarytos prieš pradėdant pristatyti pieną ir apimti tam tikrus elementus, pavyzdžiui, kainą, kiekius, trukmę, informaciją apie mokėjimą, pieno surinkimą, taip pat *force majeure* taisyklės. Dėl visų šių elementų šalys turėtų derėtis laisvai, o ūkininkams turi būti suteikta teisė nepritarti sutartyje nustatytai minimaliai galiojimo trukmei. Ūkininko, kuris yra kooperatyvo narys, į kooperatyvą pristatomoms prekėms šis sutartinis įpareigojimas nėra taikomas, jei įstatuose arba kooperatyvo taisyklėse yra nuostatos, kurių poveikis yra panašus į nurodytos sutarties poveikį.

Iki šiol privalomas sutartis yra numačiusios 12 valstybių narių, kai kurios iš jų tai padarė dar prieš įsigaliojant pieno sektoriaus teisės aktų rinkiniui.

---

³ Reglamentas (ES) Nr. 261/2012 (OL L 94, 2012 3 30, p. 38).

⁴ Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 511/2012 (OL L 156, 2012 6 16, p. 39) ir Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 880/2012 (OL L 263, 2012 9 28, p. 8).

⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/milk/milk-package/questionnaire-implementation-2013_en.pdf

1 lentelė.

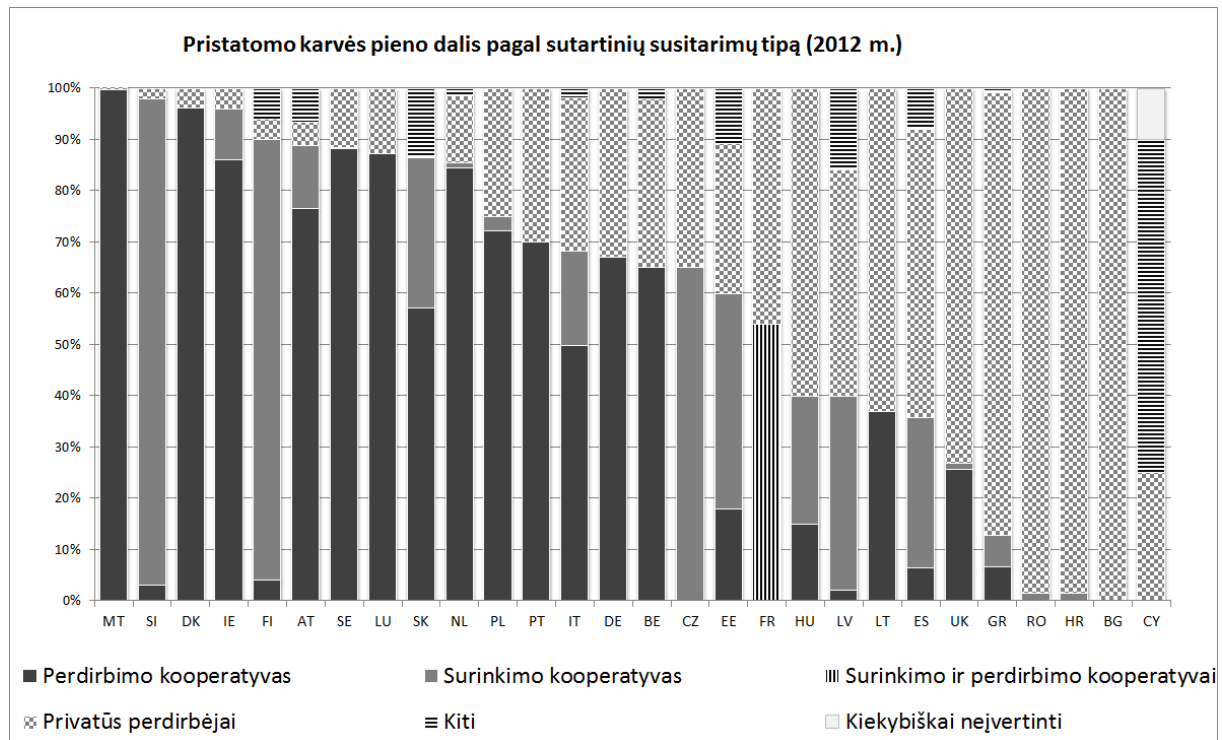
Privalomos sutartys

Valstybė narė	Nacionalinės teisės aktai	Minimali sutarties galiojimo trukmė
Latvija	2009 m. rugsėjo mėn.	-
Prancūzija	2011 m. balandžio mėn.	5 metai
Italija	2012 m. kovo mėn.	6 mėnesiai
Ispanija	2012 m. spalio mėn.	1 metai
Lietuva	2012 m. spalio mėn.	-
Vengrija	2012 m. gruodžio mėn.	6 mėnesiai
Slovakija	2012 m. gruodžio mėn.	-
Kroatija	2013 m. birželio mėn.	6 mėnesiai
Kipras	2013 m. birželio mėn.	6 mėnesiai
Portugalija	2013 m. birželio mėn.	6 mėnesiai
Bulgarija	2013 m. lapkričio mėn.	6 mėnesiai
Rumunija	2014 m. I ketvirtis	6 mėnesiai

7 valstybės narės numatė, kad minimali pirkėjo siūlomos sutarties su ūkininku galiojimo trukmė turėtų būti 6 mėnesiai, Ispanija pasirinko 1 metų sutarties galiojimo trukmę, o Prancūzija – 5 metų galiojimo trukmę. Jungtinėje Karalystėje gamintojai ir perdirbėjai, remdamasi pieno sektoriaus teisės aktų rinkinio nuostatomis, susitarė dėl savanoriško praktikos kodekso, kuriame numatytos sutartys panašiomis sąlygomis, kaip ir nurodytosios pieno sektoriaus teisės aktų rinkinyje; tos sutartys apima daugiau kaip 85 % žalio pieno gamybos. O Belgijoje gerosios praktikos kodeksą pasirašė 98 % perdirbėjų ir trys svarbiausios ūkininkų organizacijos. Gerosios praktikos kodeksas apima, visų pirma, susitarimus dėl kokybės, susitarimus dėl įspėjamojo laikotarpio ūkininkams ir pirkėjams, tvarumo susitarimus ir susitarimus dėl gamintojų organizacijų vaidmens. Vokietijos gamintojų organizacijos, vykdydamos derybas dėl pieno pristatymo, paprastai naudoja tipines sutartis, kuriose ateityje bus nurodyta ne tik pieno kokybė, kainų rodikliai ir trukmė, bet ir daugiau duomenų apie pieno kiekius.

Sutartys tapo privalomos, visų pirma, tose valstybėse narėse, kuriose pieno sektoriaus gamintojų ir perdirbėjų sutartinių santykių kooperacinė struktūra nebuvo labai aiški. 1 grafike apžvelgiama karvės pieno produkcijos dalis pagal sutartinių susitarimų tipą, atskirai nurodant ūkininkų, kurie yra kooperatyvų nariai, perdirbimo kooperatyvams ir surinkimo kooperatyvams pristatytus kiekius ir ūkininkų privatiems perdirbėjams ir kitiems pirkėjams pristatytus kiekius. Kiti pirkėjai dažniausiai būna privatūs surinkėjai arba prekybos bendrovės. Apie 64 % viso pristatomo karvės pieno sudaro kooperatyvų narių savo perdirbimo arba surinkimo kooperatyvui pristatomas pienas. Prancūzijoje pienas, pristatomas perdirbimo ar surinkimo kooperatyvams, nurodomas bendrai. Vokietijoje pienas privatiems perdirbėjams daugiausiai pristatomas per gamintojų organizacijas arba jų asociacijas. Apskritai, teigiama, kad kiekvienos rūšies sutartinių susitarimų dalis per pastaruosius metus išliko gana pastovi. Vis dėlto kelios valstybės narės (EE, IT, LV, AT, SK) pranešė apie išaugusį privatiems surinkėjams pristatomą kiekį, nors tokio pristatomo kiekio dalis absoliučiajais vertėmis yra gana nedidelė.

1 grafikas. Sutartiniai santykiai

3.2. GAMINTOJŲ ORGANIZACIJOS (152 STRAIPSNIO 3 DALIS)

Valstybės narės privalo oficialiai pripažinti gamintojų iniciatyva įsteigtas ir iš jų sudarytas gamintojų organizacijas (GO), kurios siekia konkretaus tikslo, pavyzdžiui, i) užtikrinti, kad gamyba būtų planuojama ir suderinta su paklausa, visų pirma, kokybės ir kiekio atžvilgiu; ii) sutelkti pasiūlą ir pateikti savo narių pagamintus produktus rinkai; iii) optimizuoti gamybos išlaidas ir stabilizuoti gamintojo kainas. Valstybės narės gali nustatyti reikalavimus gamintojų organizacijai dėl mažiausio narių skaičiaus ir (arba) mažiausio rinkai tiekiamos produkcijos kiekio, kad ji būtų pripažinta (žr. priedo 3 lentelę).

Visų pripažintų GO pagrindinis produktas yra karvės pienas, išskyrus vieną Ispanijos GO, kurios pagrindinis produktas yra avies pienas. Nemaža dalis iš 228 ES pieno ir pieno produktų sektoriaus gamintojų organizacijų, visų pirma, esančių Vokietijoje ir Italijoje, veikė dar prieš įsigaliojant pieno sektoriaus teisės aktų rinkiniui. Nepaisant to, 2013 m. išaugo pripažintų GO skaičius (BE + 1; CZ + 8; DE + 18; ES + 3, FR + 27). Vokietijoje 2013 m. buvo pripažinta viena GO, taigi dabar šalyje jų iš viso yra dvi. Keliose valstybėse narėse nacionalinės teisės aktai dėl GO pripažinimo įsigaliojo visai neseniai.

Reikšmingi būtiniausių reikalavimų skirtumai rodo, kad yra sunku rasti pusiausvyrą tarp siekio sukurti dideles GO, kurios turi galimybę padidinti gamintojų derybinę galią, ir skatinimo kurti GO nustatant realias ribas. Vis dėlto, reikėtų neužmiršti, kad antrame etape kelios GO gali susijungti į GO asociaciją, kuri turi tokias pat kolektyvinių derybų galimybes, kaip ir GO, tačiau didesniu mastu.

Teigiama, kad pastaraisiais metais rinkos raida buvo santykinai palanki (žr. 2 punktą), todėl ūkininkai neturėjo paskatų stoti į GO.

Ataskaitoje „Būsimo pieno sektoriaus raidos analizė“⁶) ekspertai, be kita ko, siūlė stiprinti GO vaidmenį, visų pirma, užtikrinant tinkamą jų dydį, kad jos turėtų pakankamą derybinę galią.

Pripažintoms GO ir jų asociacijoms (ir tarpšakinių organizacijų) taikomos tam tikros taisyklės pagal reformuotą BŽŪP⁷ gali būti taikomos ne nariams ir iš jų gali būti renkami privalomi įnašai – dabar tai taip pat taikoma tokioms pieno sektoriaus organizacijoms, ir tikimasi, kad tai taps paskata steigti atstovavimo organizacijas.

Kitos paskatos ūkininkams stoti į GO yra nurodytos 3.8 punkte.

3.3. KOLEKTYVINĖS DERYBOS (149 STRAIPSNIS)

Siekdami didesnės pieno gamintojų derybinės galios, ūkininkai gali jungtis į gamintojų organizacijas (GO), kurios gali kolektyviai derėtis dėl sutarčių sąlygų, įskaitant žalio pieno kainą. Yra nustatytos tam tikros aiškios pieno kiekio, dėl kurio gali derėtis GO, ribos (t. y. 3,5 % ES produkcijos, 33 % valstybės narės nacionalinės produkcijos). Pagal pieno sektoriaus teisės aktų rinkinį kooperatyvo narių į jų perdirbimo kooperatyvus pristatomas pienas negali būti bendrų derybų objektas, o surinkimo kooperatyvai gali kurti GO, kurios gali kolektyviai derėtis su perdirbėjais.

Keturios valstybės narės pateikė duomenis apie 2013 m. pagal sutartis pristatytus žalio pieno kiekius, dėl kurių buvo kolektyviai suderėta remiantis šia nuostata.

2 lentelė. Pagal sutartis 2013 m. faktiškai pristatytas kolektyviai suderėtas karvės pieno kiekis

Valstybė narė	Žalio karvės pieno kiekis x 1 000 tonų	Apytikslė pristatyto pieno dalis
Čekija	445	18 %
Vokietija	11 158	33 %
Ispanija	255	4 %
Prancūzija	2 689	11 %

Vokietijoje 2 GO asociacijos kartu su 143 GO pristato beveik visą prie kooperatyvų neprisijungusiems perdirbėjams pristatomą pieną. Prancūzijoje beveik dėl 90 % pripažintų GO metinio rinkai pateikiamo kiekio faktiškai buvo susitarta kolektyviai, o Ispanijoje kolektyviai susitarta dėl apytiksliai 16 % pripažintų organizacijų rinkai tiekiamo kiekio. Be to,

⁶ EK Žemės ūkio kaimo plėtros departameno prašymu „Ernst & Young“ parengtas išorės tyrimas. Žr. http://ec.europa.eu/agriculture/events/dairy-conference-2013_en.htm.

⁷ Reglamento (ES) Nr. 1308/2013 164 ir 165 straipsniai.

Ispanija pranešė 2013 m. iš 571 000 tonų pagaminto avies pieno pagal kolektyvinius susitarimus pristačiusi 68 000 tonų. Kadangi perdirbimo kooperatyvui priklausantys ūkininkai pagal pieno sektoriaus teisės aktų rinkinį negali derėtis dėl pristatomo kiekio, vis dėlto, šiokių tokių galimybių kolektyviai derėtis yra, išskyrus Vokietiją ir daug perdirbėjų kooperatyvų turinčias valstybes nares.

3.4. SŪRIO, PAŽYMĖTO SAUGOMA KILMĖS VIETOS NUORODA ARBA SAUGOMA GEOGRAFINE NUORODA, PASIŪLOS REGULIAVIMAS (150 STRAIPSNIS)

Atsižvelgiant į sūrių, pažymėtų saugoma kilmės vietos nuoroda (SKVN) arba saugoma geografine nuoroda (SGN), svarbą, visų pirma, pažeidžiamose kaimo vietovėse, ir siekiant užtikrinti pridėtinę vertę ir kokybę, valstybėms narėms leidžiama taikyti taisykles, kuriomis reguliuojamas sūrių su SKVN ir (arba) SGN tiekimas GO, tarpšakinių organizacijų arba SKVN ir (arba) SGN grupės prašymu. Iki šiol taisykles dėl sūrio pasiūlos valdymo priėmė dvi valstybės narės. Prancūzija priėmė priemones dėl „Comté“ sūrio (taikomos nuo 2012 m. balandžio 1 d.) ir „Beaufort“ sūrio (taikomos nuo 2014 m. vasario 27 d.), o Italija priėmė taisykles dėl „Asiago“ sūrio (taikomos nuo 2014 m. vasario 12 d.). Abiejose šiose valstybėse narėse nagrinėjami arba rengiami nauji prašymai.

3.5. TARPŠAKINĖS ORGANIZACIJOS (157 STRAIPSNIO 3 DALIS)

Specialios taisyklės dėl tarpšakinių organizacijų pieno sektoriuje suteikia galimybę pieno tiekimo grandinės dalyviams vesti dialogą ir vykdyti įvairią veiklą, kuriai tam tikromis sąlygomis gali būti iš dalies netaikomos konkurencijos taisyklės (210 straipsnis). Ši bendra veikla yra susijusi, be kita ko, su žinių gerinimu, gamybos ir rinkos skaidrumo didinimu, pardavimo skatinimu, moksliniais tyrimais, inovacijomis ir kokybės gerinimu. Tarpšakines organizacijas turi sudaryti žalio pieno gamintojų atstovai ir mažiausiai vienas ar daugiau tiekimo grandinės atstovų iš perdirbimo ar prekybos (įskaitant paskirstymą) sektorių.

Pieno sektoriaus tarpšakinės organizacijos buvo pripažintos Ispanijoje (po vieną karvės, avių ir ožkos pieno gamintoją), Prancūzijoje (po vieną karvės ir ožkos pieno gamintoją ir du avies pieno gamintojai), Vengrijoje (karvės pieno gamintojų tarpšakinės organizacijos) ir Portugalijoje. Jos dažniausiai veikia nacionaliniu lygmeniu, išskyrus dvi avies pieno gamintojų tarpšakines organizacijas Prancūzijoje, kurių veikla yra regioninė. Visos jos apima gamybos ir perdirbimo sektorių atstovus, o mažmenininkams atstovaujama tik Vengrijos tarpšakinėje organizacijoje.

Pagal Reglamento (ES) Nr. 1234/2007⁸ 177a straipsnį buvo patvirtinta Prancūzijos tarpšakinės organizacijos veiklos praktika, susijusi su tam tikrą rinkos informacijos ir ekonominių rodiklių sklaida.

3.6. PRIVALOMAS DEKLARAVIMAS PIENO SEKTORIJE (151 STRAIPSNIS)

Siekiant atidžiai stebėti rinkos raidą po pieno kvotų sistemos panaikinimo ir siekiant skaidrumo, šia nuostata užtikrinama, kad informacija apie pristatyto pieno kiekius būtų

---

⁸ Dabar Reglamento (ES) Nr. 1308/2013 210 straipsnis.

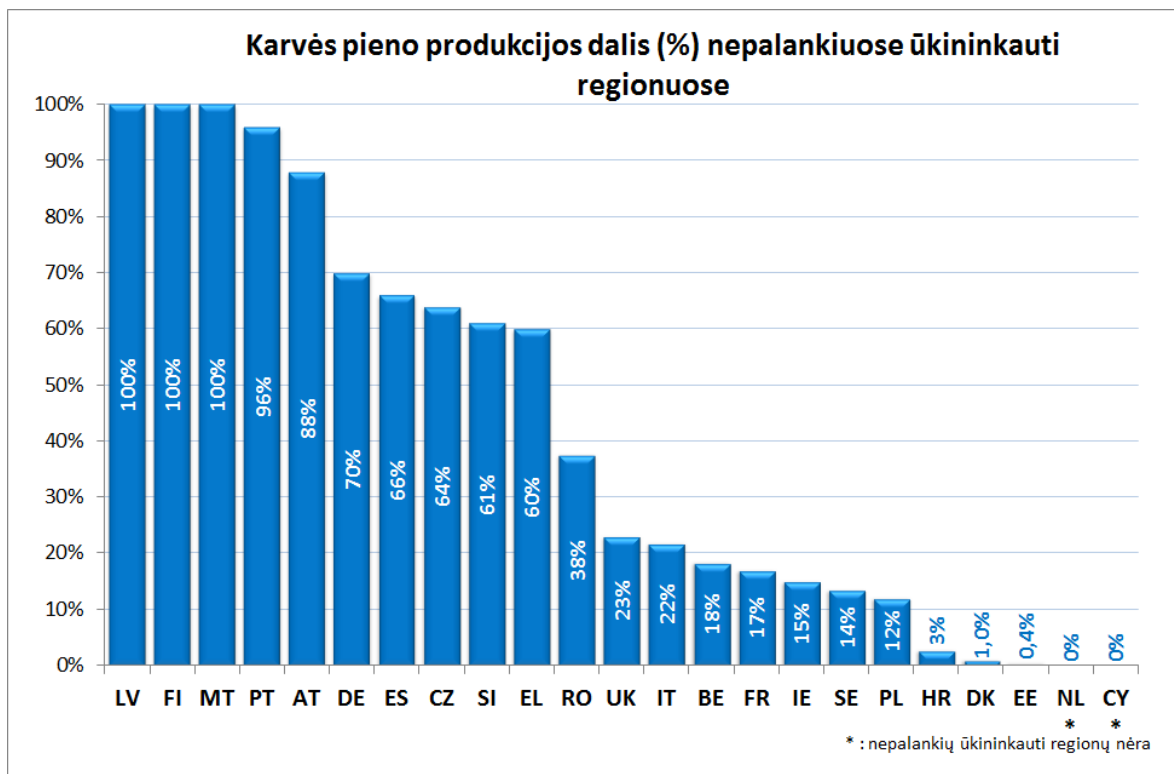
pateikta laiku. Privalomo deklaravimo tvarka taikoma nuo 2015 m. balandžio 1 d. Įgyvendinimo taisyklės yra rengiamos.

3.7. PIENO SEKTORIAUS TEISĖS AKTŲ RINKINIO POVEIKIS PIENO GAMINTOJAMS IR PIENO GAMYBAI NEPALANKIUOSE ŪKININKAUTI REGIONUOSE

Kadangi bendros sąvokos „nepalankūs ūkininkauti regionai“ apibrėžties kalbant apie pieno gamybą nėra, valstybių narių buvo paprašyta, kad jos nurodytų šiuo atžvilgiu taikomus kriterijus. Valstybės narės dažniausiai nurodo kalnuotas vietas, taip pat mažiau palankias ūkininkauti vietas, kuriose yra konkrečių kliūčių, vietas, kuriose kyla ūkininkavimo veiklos nutraukimo rizika, apskritai mažiau palankias ūkininkauti vietas ir atokiausius regionus (pvz., Azorų salas). Kai kurios valstybės narės įvairiai grupuoja kliūtis ir (arba) taiko konkrečius papildomus kriterijus, pvz., atokumas, sala, suskaidyta struktūra, dirvožemis, klimatas, mažas primilžis, didelės gamybos išlaidos ir t. t., daugiausiai remdamosi nacionalinėmis kaimo plėtros programomis. Kai kurios valstybės narės (BG, LT, LU, HU, MT, SK) pranešė, kad jos šiuo klausimu duomenų neturi.

Remiantis šiomis gana skirtingomis „nepalankios ūkininkauti vietovės“ apibrėžtimis buvo užregistruoti toliau nurodyti duomenys ir pokyčiai.

2 grafikas. Pieno gamyba nepalankiuose ūkininkauti regionuose

Pieno gamintojų skaičius visose valstybėse narėse pastaraisiais metais apskritai tendencingai mažėjo – tai taip pat galima pastebėti šiuose nepalankiuose ūkininkauti regionuose, nors

Lenkijoje, kaip pranešama, iš veiklos pasitraukiančių pieno gamintojų yra daugiau nei nepalankių ūkininkauti regionų kategorijai nepriskiriamuose regionuose. Kita vertus, Prancūzijoje, Austrijoje ir Slovėnijoje veiklą nutraukiančių pieno gamintojų kalnų vietovėse nėra tiek daug kaip kituose regionuose, o Ispanija praneša, kad veiklą nutraukiančių pieno gamintojų skaičius mažėjo lėčiau nuo 2006 m., kai pieno sektoriuje buvo pradėtos taikyti tiesioginės išmokos. Pieno gamybos apimtys mažėja Estijos, Graikijos ir Lenkijos nepalankiuose ūkininkauti regionuose, o didėja Vokietijos, Airijos, Latvijos ir Austrijos nepalankiuose ūkininkauti regionuose. Ispanija užregistravo smarkų gamybos augimą, visų pirma, retai apgyvendintuose regionuose (tokie regionuose pagaminama beveik 40 % šalyje pristatomo kiekio).

Remiantis turimais duomenimis, susitarimų sąlygos nepalankiuose regionuose yra daugmaž panašios į nurodytąsias 3.1 punkte, tačiau Belgijoje, Airijoje, Italijoje, Lenkijoje, Švedijoje ir Prancūzijoje didesnė dalis kiekio pristatoma perdirbimo kooperatyvams. Informacijos apie GO veiklą nepalankiuose ūkininkauti regionuose turima nedaug; tik Prancūzija pranešė, kad 14 iš 36 GO iš dalies vykdo veiklą ir tokiuose regionuose, nors pranešimų apie juose vykdomas kolektyvines derybas pagal 149 straipsnį negauta.

Valstybės narės nenurodė, kad pieno sektoriaus teisės aktų rinkinys būtų turėjęs didelį poveikį pieno sektoriui nepalankiuose ūkininkauti regionuose, visų pirma, todėl, kad nuostatos buvo įgyvendintos visai neseniai, o faktinis jų taikymo laikotarpis buvo pernelyg trumpas. Be to, dauguma valstybių narių šiuo klausimu negalėjo pateikti išsamių duomenų.

Remiantis atlikta analize, pieno sektoriaus padėtis ir raida valstybėse narėse ir tarp jų esančiuose nepalankiuose ūkininkauti regionuose yra gana skirtinga, ir tokiais atvejais reikėtų taikyti tikslinį metodą. Panašių teiginių galima rasti 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento rezoliucijoje dėl pieno gamybos išlaikymo kalnuotose vietovėse, mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse ir atokiausiuose regionuose pasibaigus pieno gamybos kvotai⁹. Tikslinis metodas numatytas esamose ir naujose priemonėse, taikomose pagal reformuotą BŽŪP.

Nacionalinėse kaimo plėtros programose¹⁰ numatyta, kad valstybės narės gali atsižvelgti į konkrečius pieno sektoriaus poreikius taikydamos strateginį metodą: jos gali sudaryti specialias temines paprogrames, skirtas, pavyzdžiui, pieno gamybai restruktūrizuoti, jei sektorius turi specialų poveikį kaimo vietovių arba kalnuotų vietovių vystymuisi. Be to, paramos vietovėms, kuriose esama gamtinių ar kitų specifinių kliūčių, schemose numatytos prarastas pajamas ir papildomas išlaidas tose vietovėse, kuriose žemės ūkio gamyba yra sunku užsiimti dėl gamtinių kliūčių, kompensuojančios išmokos. Tai, žinoma, gali būti taikoma pieno gamintojams, jeigu jie yra įsikūrę gamtinių kliūčių turinčioje vietovėje. Šios išmokos yra ypač svarbios siekiant išvengti žemės apleidimo. Be to, naujajame kaimo plėtros reglamente taip pat numatytos padidintos išmokų ribos vietovėse, kuriose yra gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių, t. y. 250–450 EUR/ha kalnuotose vietovėse ir 150–250 EUR kitose vietovėse.

⁹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0577+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>

¹⁰ Reglamentas (ES) Nr. 1305/2013; OL L 347, 2013 12 20, p. 487.

Pagal tiesioginių išmokų schemą¹¹ valstybės narės, pavyzdžiui, gali nuspręsti teikti savanorišką susietąją paramą pieną gaminantiems ūkininkams neviršydamos tam tikros išmokoms skirto nacionalinio biudžeto ribos ir tiek, kiek reikalinga, siekiant sukurti paskatą dabartiniam gamybos lygiui išlaikyti. Ši parama bus skirta sektoriams arba regionams, kuriuose konkrečios rūšies ūkininkavimas arba konkretūs žemės ūkio sektoriai, ypač svarbūs dėl ekonominių, socialinių ar aplinkosaugos priežasčių, patiria tam tikrų sunkumų. Be to, valstybė narė gali nuspręsti skirti iki 5 % nacionalinio išmokoms skirto biudžeto sudarančią išmoką gamtinių kliūčių turinčioms vietovėms.

Be to, ES labiausiai nutolusiems regionams skirtos POSEI¹² (pranc. „Programme d'Options Spécifiques à l'Éloignement et l'Insularité“) programos susitarimais siekiama spręsti jų geografines ir ekonomines kliūtis, t. y. atokumą, izoliuotumą, mažą dydį, sudėtingą topografiją, klimato problemas, ir ekonominę priklausomybę nuo kelių produktų.

Verta paminėti, kad 2010–2013 m. 14 valstybių narių suteikė specialią iš viso apie 1 mlrd. EUR paramą pieno sektoriui pagal Reglamento (EB) Nr. 73/2009 68 straipsnio 1 dalies b punktą.

3.8. GALIMOS PASKATOS ŪKININKAMS SUDARYTI BENDRUS GAMYBOS SUSITARIMUS

Kelios valstybės narės, atsakydamos į klausimą (žr. 3 punktą) teigė, kad finansinė parama, visų pirma, gamintojų organizacijoms (kai kurios valstybės narės kaip pavyzdį nurodė vaisių ir daržovių sektoriaus organizacijas) yra tinkama paskata ūkininkams sudaryti bendros gamybos susitarimus. Kitos nurodė poreikį didinti GO gebėjimą vykdyti kitas funkcijas nei kolektyvinės derybos dėl žalio pieno pristatymo, t. y. aktyviau dalyvauti rinkos reguliavime, vesti bendras derybas su gyvūnų pašarų tiekėjais arba jaučių penėtojais. Taip pat buvo siūloma organizuoti informuotumo apie narystės GO naudą gerinimo kampanijas ir pristatyti sėkmingus pavyzdžius. Kita valstybių narių grupė teigė, kad tokioms paskatoms nėra poreikio, nes jų pieno sektoriaus kooperatyvų struktūra yra gerai išvystyta.

Šiomis aplinkybėmis reformuota kaimo plėtros politika suteikia, visų pirma, šias galimybes:

- Parama gamintojų grupėms steigti 2014–2020 m. laikotarpiu gali būti teikiama ir gamintojų organizacijoms.
- Pagal naują bendradarbiavimo priemonę (kuri dabar gali būti taikoma gamintojų grupėms, kooperatyvams ir tarpšakinėms organizacijoms) gali būti teikiama parama, pavyzdžiui, naujų produktų ir praktikos kūrimui, trumposioms tiekimo grandinėms ir vietos rinkoms, taip pat mažų ūkio subjektų bendradarbiavimui organizuojant bendrus darbo procesus ir dalijantis įrenginiais. Kartu su parama pagal investicijų priemonę kolektyvinėms investicijoms vykdyti gali būti suteikta didesnė parama (ji gali būti padidinta 20 procentinių punktų).

---

¹¹ Reglamentas (ES) Nr. 1307/2013 (OL L 347, 2013 12 20, p. 608).

¹² Reglamentas (ES) Nr. 228/2013 (OL L 78, 2013 3 20, p. 23).

- Ūkininkų grupės papildomai gali pasinaudoti įvairiomis kaimo plėtros priemonėmis, t. y. gauti paramą investicijoms, dalyvauti kokybės sistemose ir informavimo ir (arba) pardavimo skatinimo veikloje, taikyti žemės ūkio, aplinkos ir klimato priemones ir kt.

4. BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Padėtis ES pieno rinkoje šiuo metu yra palanki ir vidutinės trukmės perspektyvos yra geros, tačiau didžiulių kainos svyravimų tikriausiai dar pasitaikys.

Pieno sektoriaus teisės aktų rinkinio nuostatos yra perkeltos į nacionalinę teisę. 12 valstybių narių numatyta, kad ūkininkų ir perdirbėjų susitarimai yra privalomi. Kitose dviejose valstybėse narėse ūkininkai ir perdirbėjų organizacijos susitarė dėl gerosios praktikos kodekso, pagrįsto pieno sektoriaus teisės aktų rinkiniu.

Beveik visos valstybės narės priėmė nacionalinius gamintojų organizacijų (GO) pripažinimo kriterijus, nors kai kurios iš jų – visai neseniai. Iki 2013 m. pabaigos 6 valstybėse narėse buvo iš viso pripažintos 228 GO; kai kurios iš jų egzistavo ir prieš įsigaliojant pieno sektoriaus teisės aktų rinkiniui. (Naujai) GO sukurti reikia laiko, ir, žinoma, didelio pačių ūkininkų dinamizmo. Neseniai pasireiškę teigiami rinkos pokyčiai ir perspektyvos galbūt neskatino ūkininkų jungtis į GO. Šiomis aplinkybėmis galimos paskatos ūkininkams sudaryti bendrus gamybos susitarimus buvo numatytos reformuotoje kaimo plėtros politikoje (parama steigiant GO, naujos bendradarbiavimo priemonės ir ūkininkų grupių galimybės pasinaudoti įvairiomis kaimo plėtros priemonėmis). Be to, galimybės plačiau taikyti tam tikras GO skirtas taisykles ir privalomi GO nepriklausančių subjektų įnašai galėtų paskatinti kurti dideles GO.

Pagal pieno sektoriaus teisės aktų rinkinį kolektyviai derėjosi keturių valstybių narių GO. Remiantis tokiomis derybomis 2013 m. faktiškai pristatyti kiekiai sudarė 4–33 % viso pristatyto kiekio atitinkamose valstybėse narėse.

Sūrio su SKVN ir (arba) SGN pasiūlos reguliavimas iki šiol buvo taikomas 2 valstybėse narėse 3 rūšių sūriams. Buvo pranešta apie kitas iniciatyvas.

Galimybėmis taikyti pirmiau nurodytas taisykles ir gauti finansinius įnašus gali pasinaudoti ir tarpšakinės organizacijos, ir tai gali būti jų steigimo paskata. Iki šiol tarpšakinės organizacijos buvo pripažintos keturiuose valstybėse narėse.

Dar per anksti nustatyti, ar pieno sektoriaus teisės aktų rinkinys turėjo didelį poveikį pieno sektoriui nepalankiuose ūkininkauti regionuose. Remiantis turimais duomenimis ir įvairiais valstybių narių taikomais nepalankių ūkininkauti regionų nustatymo kriterijais, pieno gamybos tendencijos tuose regionuose labai skiriasi valstybėse narėse ir atskiruose tos pačios valstybės narės regionuose. Vis dėlto, teigiama, kad keliose valstybėse narėse nepalankiuose ūkininkauti regionuose perdirbėjų kooperatyvams pieno pristatoma daugiau nei kituose regionuose. Nebuvo galima gauti konkrečių duomenų apie GO veiklą nepalankiuose ūkininkauti regionuose.

2013 m. rugsėjo 24 d. Briuselyje įvykusioje konferencijoje „ES pieno produktų sektorius. Vystymas po 2015 m.“ buvo paskelbta mintis įsteigti Europos pieno rinkos stebėjimo centrą – šią mintį dabar įgyvendina Komisijos tarnybos. Stebėjimo centras yra Europos Komisijos

tarnyba, atsakinga už rinkos duomenų sklaidą ir pieno rinkai skirtą trumpojo laikotarpio analizę pasitelkiant į pagalbą gamintojus, perdirbėjus, didmeninės ir mažmeninės prekybos atstovus, taip pat nepriklausomus ekspertus, ir už siekį patenkinti vis didėjantį skaidrumo poreikį teikiant išsamesnę ir savalaikę informaciją. Suinteresuotosios šalys padeda dalydamosi savo patirtimi ir žiniomis apie rinką, taip kiekybiniam duomenų rinkimo ir rinkos analizės metodui suteikdamos kokybės aspektą. Galutinis tikslas – suteikti ekonominės veiklos vykdytojams kiekybines ir kokybines priemones, kad jie galėtų pagerinti savo žinias apie rinką, ir padėti jiems priimti verslo sprendimus. Stebėjimo centras taip pat galės siūsti išankstinius perspėjimus Komisijos tarnyboms, jei to reikėtų dėl padėties rinkoje.

Pagal naują (2014–2020 m.) BŽŪP pieno sektoriui taikomos apsaugos sistemos (intervencinis sviesto ir nugriebto pieno miltelių supirkimas, sviesto, nugriebto pieno miltelių ir sūrių su SKVN ir (arba) SGN saugojimo privačiuose sandėliuose pagalba), kurios derinamos su reguliavimo sistema, leidžiančia Komisijai reaguoti į išskirtines aplinkybes (pvz., pratęsti intervencinio supirkimo laikotarpį, teikti kitų pieno produktų saugojimo privačiuose sandėliuose pagalbą, teikti eksporto grąžinamąsias išmokas, leisti laikinai nukrypti nuo konkurencijos taisyklių pripažintoms organizacijoms sudarant susitarimus ir priimant sprendimus taikyti tam tikras priemones, skirti išimtinės neciklinio pobūdžio išmokas). Be to, pieno gamintojai gali pasinaudoti tiesioginėmis išmokomis ir kaimo plėtros programomis, kurias taikydamos valstybės narės turi didelę veiksmų laisvę taikyti priemones konkrečiai pieno sektoriui.

Dabartinės pasaulio pieno rinkų perspektyvos yra iš esmės teigiamos. Tačiau vis dar abejojama, ar ES teisinė sistema yra pajėgi reaguoti į didžiulius rinkos svyravimus arba į krizės situaciją nustojus galioti kvotų sistemai, visų pirma, siekiant subalansuotai vystyti pieno gamybą visoje Europos Sąjungoje ir išvengti labai didelės koncentracijos didžiausio produktyvumo vietovėse.

Padedama Pieno rinkos stebėjimo centro, Komisija galės geriau stebėti rinkos raidą ir aktyviai taikyti apsaugos sistemos nuostatas. Buvo pateikta įvairių pasiūlymų, kaip tęsti veiklą ir sustiprinti turimas priemones. Visų pirma, buvo iškelta klausimų, kaip reikėtų aprūpinti ES priemonėmis, kurios padėtų išsaugoti gyvybingą pieno gamybą krizės atvejais, geriau valdyti pieno gamybos neigiamas pasekmes nepalankiuose ūkininkauti regionuose ir parengti priemones, padedančias reaguoti į gamybos padidėjimą, kuris galėtų daryti didelį poveikį ilgalaikiam rinkos stabilumui. Taip pat kilo klausimų dėl to, kaip rinkos dalyviai gali būti priversti atsakyti už savo sprendimus pasinaudoti vystymosi galimybėmis padėti įveikti krizę.

Komisija tęs diskusijas dėl to, kaip būtų galima spręsti šias problemas. Visų pirma, Komisija tirs, ar reikėtų papildomų priemonių, ir koks turėtų būti jų mastas, siekiant geriau numatyti krizės situacijas ir geriau reaguoti į jas ir į rinkos nepastovumą. Be to, reikia atlikti papildomą analizę, siekiant rasti veiksmingesnių būdų pieno sektoriui remti, kad būtų prisidedama prie pieno tiekimo visoje ES konkurencingumo gerinimo ir tvarumo pasibaigus 30 metų pieno kvotų taikymo laikotarpiui. Diskusijos dėl galiojančių priemonių ir naujų priemonių poreikio bus organizuotos nedelsiant, dar prieš 2018 m. numatytą kitą Komisijos ataskaitą dėl pieno ir pieno produktų sektoriaus rinkos padėties raidos ir pieno sektoriaus teisės aktų rinkinio nuostatų taikymo.